

115493

Vedlagt tillater jeg mig aa oversende (i fotostat kopi av brev til professor Magne Skodvin og med hans tillatelse) en imøtegaelse ~~XXXXXXXXXX~~ av fhv. raadmann Thv. Klaveness's bok : "Oslo kommunale sykehus i krigens tegn" - med korreksjon av dette stoff, som bygger paa ukontrollerte, uvederheftige krigsrygter i en opreven tid , hvor hertillands "al slags sprøit ble godtat, bare det roste de dertil utsette og dadlet de andre " for aa citere Lorentz Vogt fra disse aar .

Oslo 9/ 9 - 1972.

Th. Østrem.

Forfatterens rettelser :

- paa side 39 - 1ste avsnit,
- " - 40 - linje 9 - lo f.o.
- *- 42 - linje 1 i andet avsnit,
- " - 49 - 2det avsnit,
- " - 54 - øverst,
- " - 73 - nederst og side 74 øverst,
- " - 75 - sidste avsnit,
- " - 129 - sidste avsnit,
- " - 130 - øverst,
- " - 141 - nederst

Se bak i boken.
foran

For ikke lange siden utkom en bok med titelen :Gaaten Vidkun Quisling", hvor det hævdes, at Quisling kanskje var sinnssyk, kanskje hadde "varig svækkede sjelsevner" og da kanskje kunde ha sluppet dødsstraf. - Forfatteren, som er professor i psykiatri, synes nærmest aa helde til den siste antagelse.

Boken har faa maatelig mottagelse for aa si det pent, endog i samme leir, som forfatteren selv sogner til - ja, tildels temmelig haard medfart.. - Den oρνævnte sakkyndige i retts-saken mot Quisling i 1945, psykiateren overlage Leikvam, har tat kraf-tig til motmæle og sier bl.a. at "Quisling var ikke mere gal end loo-tusinder av nordmænd, som har sin egen opfatning av religiøse og polit-iske spørsmåal ". - Den voldsomste salven kommer - naturlig nok kan man si - fra aktor i saken, Hr.adv. Annæus Schjødt sen., som ikke vil høre tale om noe sinnssykesnak og samtidig benytter anledningen til for egen regning aa spy ytterligere edder og galde ut over den henret-tede i tillegg til, hvad han præsterte under selve rettssaken mot ham i sin tid.

Der er brand i rosernes leir. Og ilden er heftig.

+

Man undres ikke længer over, at efterkrigstidens juridiske avvik kaldet "rettsopgjøret" har git de øvrigste deltakere en mental ballast, som de søker aa befri sig f98 hver paa sit vis - ved selvransakelse, en slags katarsis eller ved tviholden paa hele opgjørets og sin egen fortreffelighet i den forbindelse.

----- Et høndig vaaben i dagens strid er forøvrig anvendelsen av sinnssykestemplet paa folk, man ikke liker (høieste mote i Rusland før tiden). Kan man faa hangt slik etikett paa motstandere, er ytterlig-ere argumentasjon, hvad enn saken maate dreie sig om, overflødig. Det er i og for sig argument nok - næsten like godt som "lannssvik"-stemplet her hjemme gjennom mange aar har vært og fremdeles er.

Naa er det naturligvis vanskelig aa faa hængt saadan etiket paa normale mennesker, som edda gaar levende iblandt os - skjønt det gaar an det ogsaa, bare man holder paa længe nok og pudser op etiketten med passende mellemrum. - Folk er stort set godtroende og/likefrem glubske, naar det gjælder stoff fra næstens sjæleliv - jo galere desto bedre, bare det er tilstrækkelig opsigtsvækkende og graverende. Det øver en sølsom tiltrækning paa svært mange aa sysle med saant. Man behøver ikke engang aa være psykolog for aalike det.

Men saa kan det jo hænde, at objektet optrår personlig paa arenaen og bringer forstyrrelse inn i bildet - ja, ryster hele etiketten av sig saa baade sjælegranskere og rygtesmeder blir sittende med skjægget i postkassen.

--- Da er det betydelig lettere aa tumle med døde sjæler, som ikke kan mukke, hvad man enn finner paa aa utstyre deres eftermæle med. Noen av dem kan rigtignok komme tilbake og spøke. Det er ikke bare hos shakespeare, slikt forekommer. Og de kan plage sine forfølgere værre, end om de hadde levet.

+

Vidkun Quisling var en mand, som alt i levende live ble behængt med denslags etiketter, ikke bare fordi han paa sit vis var en ener og avviker fra det gjennomsnittlige mønster av et masse menneske, men ogsaa fordi han utfordret og traadte paa tærne være hjemlige internasjonalt rødfarvede "gode nordmænd" og endog lavet parti og bevægelse til bekjendelse av dem paa nasjonalt grundlag. Dette var farlig i mellomkrigstiden her paa bjerget - de berømmelige "30-aara". Og de røde brugte den gamle taktik aa nedkjæmpe det nye parti ved aa ramme føreren.

Den første, som optraadet med sinnssykestemplet i baklommen, var vor egen rødglødende kommunist, Nordahl Grieg, som i en tøvete avisartikkel mente aa kunne paavise, at Quisling led av malaria med psykotiske faser.

Andre fulgte i samme spor, andre traakket nye. Og Quisling ble i disse aar - sælig efterat han i begyndelsen av 1930-aarene avslørte gulds muglingen fra Rusland, som skulde brukes til aa lave revolusjon i

3.

Norge - saa grundig rakk ned paa alle vis, at da han optraadte i 1940, var han allerede upopulær nok hos baade høi og lav, ja liketil paa høieste hold. Kong Haakons sagnomsuste "Nei" paa Elverum i aftildagene 1940 gjaldt ikke, som de fleste tror, samarbeide med tyskerne - men med Quisling.

+

Det, som de naadeløse kritici av idag fortrinsvis bebreider forfatteren av den sinnssykefabulerende bok, er at han bygger paa andenhaandsmateriale og stiller sine diagnoser uten selv aa ha hverken kjent eller undersøkt Quisling. Og bevismateriale, som der tumles med, betegnes som mere enn tyndt.

Ogsaa forfatteren selv synes i sin bok aa ha vært klar over dette og at hans argumentasjon for sinnssykediagnosen (eller varig svækkede sjælsevner) ikke alltid er overbevisende nok og trenger aa støttes opp - man kunde næsten si med hvadsomhelst. - Og saa citeres en rekke lægfolk-formeninger og formodninger om Quislings sinnstilstand, som med fordel kunde vært uteladt i en præsumptiv seriøs psykiatrisk utredning - ogsaa av hensyn til forfatteren selv. - "De paarørendes beretning" er alltid av værdi ved psykiatriske undersøkelser. Men det er et stivt stykke aa tillægge skraasikre utsagn om Quislings mentalitet fra hans motstandere i en politisk opreven tid synderlig vegt - endsi la psykiatriske analfabeter og ignoranter stille diagnosen for sig. Forfatteren kjører imidlertid ufortrødent opp med litterater og skribenter av forskjellig slag like ned til pennehelten Nils Chr. Brøgger, hvis lurvete bidrag med opgulp fra egen kloakk slutter slik : "Jo, hans (Quislings) sjæl var gal - hans utrolig nedværdigede og tilsølte sjæl ". - Det hele virker svært lite tillidvækkende.

Mangt og meget i et menneskes liv, som synes rart og uforstaaelig for andre, lar sig let opklare ved personlig kontakt med angjældende - og viser sig oftest aa være en fjær, som er blit til 5 høns - ja, mangel gang mangler fjæren ogsaa.

Hertil kommer, at man nok maa gi adskillige konsesjoner til det normale - saavel paa almindelig plan som ikke mindst paa de høiere med undtagelsesmennesker og originaler, som maa faa lov til aa foreta sig ganske besynderlige ting, uten derfor aa være eller bli betraktet som sinnssyke. -Vi har nok av eksempler paa det baade innen- og utenlands.

+

Bokens forfatter har tydeligvis fra først av sat sig i hodet, at Quisling, som han sier, var mere eller mindre sinnssyk (eller hadde varig svakkede sjølsevner) og faar det gjennom sine saaledes farvede brille til aa stemme ved aa presse ligt og uligt gjennom Quislings hele liv inn i det opsatte skema - hvor enkeltsymptomer, som normale mennesker viser i overflod, gis beviskraft i den forønskede retning. Der bevises saa aa si ved hjelp av satsen.

Det er en farlig vei aa gaa i sin almindelighet men særlig i medisinsk diagnostik (hvor man vanligvis gaar netop den motsatte vei) og bør overlates til lægfolk, som er flinke nok i saa henseende og fort væk trækker sine slutninger like letvindt som Fader Holbergs Erasmus Montanus, der han beviser, at Mor Nille er en sten ved hjelp av sin berømte logikk: " En sten kan ikke flyve. Morlille kan ikke flyve. Ergo: Morlille er en sten."

For noen aar tilbake hadde vi forøvrig endog en læge (rødtignok ikke psykiater), som ogsaa forsøkte sig paa den psykiatriske krigssti overfor "rettsopgjøret"s ofre, og viste, at slike mentale kortslutninger nok ikke er forbeholdt legfolk, idet han hævde, at alle N.S.-folk, som klaget over samme "opgjør" maatte være "kvarulanter, som frembød interessant psykologisk stoff" og led av "retthaveri og opreisningsdelir". - Imidlertid er dette psykiatriske betegnelser paa personer, som ifølge sin natur reagerer voldsomt og urimelig paa liten eller indbildt forurettelse. Og man kan dog ikke si, at det er smaating aa bli spærret inne noen aar, fratat eiendom og erhverv og gode navn og rygte og for tid og evighet faa plass i politiets forbryterkartotek med fotografi og fingeravtryk, fordi disse mennesker, i likhet med Quisling, hadde en anden mening end londonfarerne om, hvad der tjente til landets beste.

Men slikt reflekteres det ikke over i denne forvirrede " Montanus-diagnostikk" - likesom heller ikke over det noe besynderlige i, at pludselig 100 tusinde mennesker skulde bli kværunter paa en gang. De er nemlig sikkerlig av samme mening alle disse tusinder, selv om de ikke kan eller har faaet "høve" til aa gi uttrykk for det.

+

Det kunde i denne forbindelse være fristende aa spørre, hvordan det var med deltagerne paa den anden side i det storpolitiske drama her hjemme baade før, under og efter okkupasjonen av Norge ? Men de slipper naa aa bli stillet til ansvar - enten de lever eller er døde - for sine handlinger og aa bli spiddet og dissekert av den store anklager og hans hjælpere, som kanskje hos ~~noen~~ noen hver av dem vilde funnet baade dette og hint, som hørte hjemme i psykiatrien - slik denne naa tydeligvis er aa forstaa baade innen- og utenfor fagkredsen. De gjenlevende av dem har vel mest aa frygte fra sig selv i sit lønkammer.

+

Der gjøres gjennom hele denne "gaadefulde" bok om Quisling uophørlig bruk av klisjeen "fjærrader" om ham. Det er likesom nøkkelordet, som trænges for aa vedlikeholde animositeten mot ham - om den skulde ha funnet paa aa dale en smule gjennom aarene. --- I sin almindelighet forbinner man med landssvik-begrepet det bevisste fjærraderi mot eget land, noe som laa Quislingsaa fjærnt som vel mulig. - Det indrømmes da ogsaa i boken (s.60), at saavel forsvareren som overløge Leikvam og Quislings gamle ven, rektor Ullmann (og andre) "meget sterkt fremholdt, at Quisling var i god tro, naar han mente aa handle til fædrelandets beste". - "Det maa vi derfor godta", sier saa forfatteren. Men allikevel bruker han stadig "fjærrader", hver gang han nævner hans navn - næsten som en slags titel til dette.

Fjærraderstemplet maatte nok til for at man kunde skyte Quisling. Men i boken kunde det formentlig uten skade vært rasjonert noe med bruken av det - ogsaa av hensyn til kravet om objektivitet i fremstillingen.

+

6.

Hvad som har drevet en kjennt psykiater til naa aa skrive denne bok om Quislings sinnstilstand - utover hvad han selv skriver derom - er ikke godt aa si.

Spørsmålet er imidlertid ikke, om Quisling var gal, for det var han selvfølgelig ikke, men hvor lange, det skal maatte spøke for de impliserte, før de avreagerer med en virkelig katarsis - en renselsesprosess med erkjendelse av det besynderlige "rettsoppgjørs" galskap.

Bemerkelsesværdig allerede naa er, at saavel bokens forfatter som hans skarpe kritici aapent indrømmer, at høiesterets-dommen over Quisling var influert av folke-meningen, som krævet, at Quisling maatte dø.

Dr. Th. Østrem,
(Neurologi og psykiatri).

Hertil kommer, at man nok maa gi adskillige konsesjoner til det normale - saavel paa almindelig plan som ikke mindst paa de høiere med undtagelsesmennesker og originaler, som maa faa lov til aa foreta sig ganske besynderlige ting, uten derfor aa være eller bli betragtet som sinnssyke. - Vi har nok av eksempler paa det baade innen- og utenlands.

+

Bokens forfatter har tydeligvis fra først av sat sig i hodet, at Quisling, som han sier, var mere eller mindre sinnssyk (eller hadde varig svakkede sjelsevner) og faar det gjennom sine saaledes farvede briller i til aa stemme ved aa presse ligt og uligt gjennom Quislings hele liv inn i det opsatte skema - hvor enkeltsymptomer, som normale mennesker viser i overflod, gis beviskraft i den forønskede retning. Der bevises saa aa si ved hjelp av satsen.

Det er en farlig vei aa gaa i sin almindelighet men særligⁱ medisinsk diagnostik (hvor man vanligvis gaar netop den motsatte vei) og bør overlates til lægfolk, som er flinke nok i saa henseende og fort vak trækker sine slutninger like letvindt som Fader Holbergs Erasmus Montanus, der han beviser, at Mor Nille er en sten ved hjelp av sin berømmelige logik: "En sten kan ikke flyve. Morlille kan ikke flyve. Ergo: Morlille er en sten."

For noen aar tilbake hadde vi forøvrig endog en læge (rigtignok ikke psykiater), som ogsaa forsøkte sig paa den psykiatriske krigsseti overfor "rettsopgjøret"s ofre, og viste, at slike mentale kortslutninger nok ikke er forbeholdt lægfolk, idet han høvet, at alle N.S.-folk, som klaget over samme "opgjør" maatte være "kvarulanter, som frembød interessant psykologisk stoff" og led av "retthaveri og opreisningsdelir". - Imidlertid er dette psykiatriske betegnelser paa personer, som ifølge sin natur reagerer voldsomt og urimelig paa liten eller indbaldt forurettelse. - Og man kan dog ikke si, at det er smaating aa bli sperret inne noen aar, fratat eiendom og erhverv og gode navn og rygte og for tid og evighet faa plass i politiets forbryterkartotek med fotografi og fingeravtrykk, fordi disse mennesker, i likhet med Quisling, hadde en anden mening end londonfarerne

Hvad som har drevet en kjent psykiater til naa aa skrive denne bok om Quislinge sinnstilstand - utover hvad han selv skriver derom - er ikke godt aa si

Spørsmålet er imidlertid ikke, om Quisling var gal, for det var han selvfølgelig ikke, men hvor lange, det skal ~~hva~~ maatte spøke for de impliserte, før de avreagerer med en virkelig katarsis - en renselsesprocess med erkjennelse av det besynderlige "rettsoppgjøre" galskap.

Bemerkelsesværdig er allerede naa er, at saavel bokens forfatter som hans skarpe kritici aapent inrømmer, at høiesterets-dommen over Quisling var influert av folke-meningen, som kravet, at Quisling maatte dø.

Dr. Th. Østrem

(Neurologi og psykiatri)